

A CSALÁD PÁPAI TANÁCSA

A CSALÁD AZ EMBERI ÉS KERESZTÉNY ÉRTÉKEK ISKOLÁJA

Elmélkedési és megbeszélendő témák

előkészületül a Családok Hatodik Világtalálkozójára

(Mexikó, 2009. Január 16-18.)

VI ENCUENTRO
MUNDIAL DE
LAS FAMILIAS

MÉXICO 2009

Uj Ember

© A Család Pápai Tanácsa, Vatikánváros, 2008.

A fordítás Gutai Gabriella és Radnai Jenő munkája

TARTALOMJEGYZÉK

<u>A katekézisekről.....</u>	<u>4</u>
<u>Ima a családért.....</u>	<u>4</u>
<u>BEVEZETÉS.....</u>	<u>5</u>
<u>ELSŐ KATEKÉZIS</u>	
<u>A CSALÁD A HIT LEGELSŐ ISKOLÁJA.....</u>	<u>10</u>
<u>MÁSODIK KATEKÉZIS</u>	
<u>AZ EMBER, A HÁZASSÁG ÉS A CSALÁD IGAZSÁGA</u>	
.....	<u>12</u>
<u>HARMADIK KATEKÉZIS</u>	
<u>AZ EMBERI MÉLTÓSÁG ÉS AZ EMBERI ÉLET TISZTELETE.....</u>	<u>14</u>
<u>NEGYEDIK KATEKÉZIS</u>	
<u>A CSALÁD AZ EMBERI ERÉNYEK ÉS ÉRTÉKEK KÖZVETÍTŐJE.....</u>	<u>16</u>
<u>ÖTÖDIK KATEKÉZIS</u>	
<u>A CSALÁD NYITOTT ISTEN ÉS A FELEBARÁTOK FELÉ.....</u>	<u>18</u>
<u>HATODIK KATEKÉZIS</u>	
<u>AZ EGÉSZSÉGES ERKÖLCSI MAGATARTÁS KIALAKÍTÁSA A CSALÁDBAN.....</u>	<u>20</u>
<u>HETEDIK KATEKÉZIS</u>	
<u>A CSALÁD AZ ELSŐ TALÁLKOZÁSI HELY AZ EGYHÁZZAL.....</u>	<u>22</u>
<u>NYOLCADIK KATEKÉZIS</u>	
<u>A CSALÁD MUNKATÁRSAI: AZ EGYHÁZKÖZSÉG ÉS AZ ISKOLA.....</u>	<u>24</u>
<u>KILENCEDIK KATEKÉZIS</u>	
<u>A NÁZARETI SZENTCSALÁD PÉLDÁJA.....</u>	<u>26</u>
<u>TIZEDIK KATEKÉZIS</u>	
<u>A CSALÁD AZ ÚJ EVANGELIZÁCIÓ ALANYA ÉS TÁRGYA.....</u>	<u>28</u>
<u>FORRÁSOK.....</u>	<u>30</u>

A KATEKÉZISEKRŐL

Az itt következő 10 katekézist a Család Pápai Tanácsa bocsátotta közre, felkészüléstül a Családok 6. Világtalálkozójára (Mexikó, 2009. Január 16-18). Haszonnal forgathatják azok, akik elzarándokolhatnak Mexikóba, de azok is, akik otthon, saját közösségükben fognak együtt ünnepelni a világ családjaival és Szentatyánkkal. A Világtalálkozó vezérgondolata és a katekéziszfüzet címe:

„A CSALÁD AZ EMBERI ÉS KERESZTÉNY ÉRTÉKEK ISKOLÁJA”

Fedezzük fel a családot, azt az erőforrást, amely mai, válságokkal terhes világunkban is bölcsője az Életnek, ahol az ember testi-lelki szükségleteit a legjobban ki lehet elégíteni, sőt a jövő nemzedékét értékessé és értéket hordozóvá lehet formálni! A füzet tematikus anyagot ad a lelkipásztoroknak, a családcsoportok vezetőinek összejöveteleik, megbeszéléseik lebonyolításához, de használható családi körben is, akár a házaspárok beszélgetéséhez kettesben, akár gyerekekkel együtt. A megbeszélések lebonyolítása tetszőleges, a füzet összeállítóinak javaslata egy lehetséges változatra:

- A. Ráhangelődés: Bevezető ének
- B. Imádság: a Szentlélek segítségül hívása, vagy a Miatyánk
- C. Az adott katekézishez ajánlott szentírási szakasz felolvasása
- D. Az egyház tanításából vett anyag elolvasása
- E. Az összejövetel vezetőjének magyarázata, kiegészítése
- F. A hallottak megvitatása, a kérdések megbeszélése
- G. Elhatározások
- H. Egyéni kérések, könyörgések
- I. Ima a családjáért (l. alább)
- J. Üdvözlégy Mária, Záróének

IMA A CSALÁDJÁÉRT

Urunk Istenünk, oszthatatlan Szentháromság! Te az embert a saját hasonlatosságodra alkottad és csodálatos módon férfivá és nővé formáltad. Add, hogy ketten egy testté válva a kölcsönös szeretet által megvalósíthassuk akaratodat: „Szaporodjatok és hajtátok uralmatok alá a földet.”

Családjainkért fordulunk Hozzád. Segítsd őket, hogy megismerve róluk alkotott tervedet és felbuzdulva a názareti Szentcsalád hiteles példáján az emberi és keresztény értékek szolgálatában élhessenek. Add, hogy szüntelenül tökéletesedjenek és elmélyüljenek a szeretetben és így váljanak egy emberibb és keresztényibb társadalom építőivé, Boldogságos Szűzanyánk és Szent József közbenjárására, Krisztus, a mi Urunk által – Amen.

BEVEZETÉS

Az emberi család: a béke közössége

XVI. Benedek pápa üzenete a béke világnapjára

Az új év kezdetén szeretném mindenkinek eljuttatni őszinte jókívánságomat, üzenetemmel szeretnék békét és reményt kívánni minden embernek az egész világon. Közös elmélkedésünk témája, amit üzenetem címéül választottam, és ami a szívemhez különösen is közel áll: *az emberi család: a béke közössége*.

1. Az egyének közösségének első megjelenési formája éppen az, ami egy férfi és egy nő egymás iránti szeretetéből fakad, akik úgy döntenek, hogy örökre eggyé lesznek, hogy együtt *új családot* alkossanak. Ám a Föld népei is arra hivatottak, hogy szolidáris és együttműködő kapcsolatokat létesítsenek egymással, minthogy az *emberiség* egyetlen *családjának* tagjai: „Az összes nemzet ugyanis egy közösség, közös az eredetük, hiszen Isten népesítette be az emberi nemmel a föld színét (vö. ApCsel 17,26), és ugyanaz a végső céljuk is: Isten.”¹

Család, társadalom és béke

2. A férfi és nő házasságán alapuló² természetes család mint az élet és a szeretet bensőséges közössége, „a személy és a társadalom »humanizációjának« elsődleges helye”³, „az élet és a szeretet bölcsője”⁴. Ezért joggal nevezzük a családot az első természetes közösségnek, „isteni intézménynek, mely valamennyi társadalmi szerveződés prototípusa, a személy életének alapját alkotja.”⁵
3. Valóban, az egészséges családi életben megtapasztaljuk a béke néhány alapvető alkotóelemét: a testvérek közötti igazságosságot és békét, a szülők által megtestesített tekintély szerepét, a gyengébb családtagok – kicsik vagy betegek vagy idősek – szeretetteljes szolgálatát, a kölcsönös segítségnyújtást az élet szükségleteiben, a másik elfogadásának és – ha arról van szó – a megbocsátásnak a készségét. Ennél fogva a család *az első és pótolhatatlan nevelő a békére*. Nem meglepő tehát, hogy a családban elkövetett erőszak különösen is elfogadhatatlan. Amikor azt mondjuk, hogy a család „a társadalom első és eleven sejtje”⁶, akkor lényeges dolgot állítunk. A család azért is a társadalom alapja, *mert lehetővé teszi, hogy meghatározó tapasztalatokat szerezzünk a békéről*. Ebből következik, hogy az emberi közösség nem mondhat le arról a szolgálatról, amit a család végez és nyújt. Hol érezhetné meg jobban a formálódó ember a béke sajátos légkörét, mint abban a „fészekben”, amit a természet készít számára, ahonnan származik. *A család szókincse: a béke szókincse*. Mindig ebből kell merítenünk, hogy ne felejtjük el a béke szókincsét. A nyelvezet átalakulásával a társadalom nem veszítheti el azt a „nyelvtant”, amelyet minden gyermek elsajátít az édesanya és az édesapa gesztusaiból és tekintetéből, még mielőtt megtanulná a szavaikból.
4. Mivel a család kötelessége, hogy tagjait nevelje, *sajátos jogokkal rendelkezik*. Az *Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata*, amely egy *valóban egyetemes értékű jogkultúra vívmánya*, megerősíti, hogy „a család a társadalom természetes és alapvető sejtje, és joga van ahhoz, hogy a társadalom valamint az állam védelmezze őt”⁷. A Szentszék maga is elismerte a család különleges *jogi méltóságát* azzal, hogy közzétette a *Családjogi Chartát*. Előszavában ez olvasható: „A személy jogai, jóllehet individuális jogokként vannak megfogalmazva, alapvetően mégis társadalmi jellegűek. Ez világosan és lényegre törően kifejezésre jut a családban.”⁸ A *Chartában* lefektetett

jogok a természeti törvény kifejeződése és kifejtése, amely az ember szívébe van írva, és amelyet az értelem útján ismer fel. A család jogainak tagadása vagy korlátozása, elhomályosítva az emberre vonatkozó igazságot, a béke alapjait is veszélyezteti.

5. Ezért aki – még ha tudtán kívül is – támadja a család intézményét, törekennyé teszi a békét az egész nemzeti és nemzetközi közösségben, mert meggyengíti *a béke legfőbb „ügynökségét”*. Ezen különösen érdemes elgondolkodni: mindaz, ami gyengíti a férfi és a nő házasságán alapuló családot, közvetve vagy közvetlenül gátolja azt a készséget is, hogy felelősséggel befogadjanak egy új életet, és elsőszámú felelősei legyen gyermekeik nevelésének, mindez objektív akadályt jelent a béke útján. A családnak otthonra, munkára van szüksége, a szülők otthon végzett tevékenységének megfelelő elismerésére, a gyerekeknek iskolára van szüksége, és mindenkinek egészségügyi alapellátásban kell részesülnie. Ha a társadalom és a politika nem kötelezi el magát, hogy segítse a családot ezeken a területeken, akkor megfosztja magát attól a lényeges erőforrástól, amely a békét szolgálja. Különösen az óriási nevelő erővel rendelkező tömegtájékoztatási eszközöknek van rendkívüli felelősségük abban, hogy elősegítsék a család tiszteletét, hogy bemutassák annak reményeit és jogait, és előtérbe állítsák szépségét.

Az emberiség egy nagy család

6. Ahhoz, hogy a társadalmi közösség békében éljen, azokhoz az értékekhez kell igazodnia, amelyekre a családi közösség épül. Érvényes ez a helyi és a nemzeti közösségekre, sőt a népek közösségére is, az emberiség családjára, amely *a közös házban, azaz a Földön él*. Ezzel kapcsolatban azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a család egy férfi és egy nő felelősségteljes és végleges „igenjéből” születik, és a gyermekek tudatos „igenjéből” él, akik egymás után érkezve a család új tagjai lesznek. A családi közösség fejlődéséhez minden tag nagylelkű egyetértése szükséges. Ennek a tudatosságnak azok közös meggyőződésévé is kell válnia, akik arra hivatottak, hogy a *közös emberi családot* alkossák. Az embernek tudnia kell kimondani a saját „igenjét” erre a hivatásra, amelyet Isten maga írt az emberi természetbe. Nem véletlenül élünk egymás mellett. Mivel *emberként mindannyian ugyanazt az utat járjuk, testvérek is vagyunk*. Ezért nagyon fontos, hogy mindenki elkötelezze magát az Isten előtti felelősség útján, elismerve Őbenne a saját és a másik ember létének ősforrását. E legfőbb Elvhez visszanyúlva lehet felfogni minden ember feltétel nélküli értékét, és így valósulhatnak meg az emberiség megbékélésének előfeltételei. E transzcendentális Alap nélkül a társadalom csak egymás mellett élők gyülekezete, nem olyan testvérek közössége, akik egy nagy család alkotására hivatottak.

Család, emberi közösség és környezet

7. A családnak otthonra van szüksége, nagyságának megfelelő környezetre, amelyben családi kapcsolatait megélheti. Az *emberiség családjának otthona a Föld*, a környezet, amelyet a teremtő Isten adott, hogy abban kreatívan és felelősséggel éljünk. Törődnünk kell környezetünkkel: az emberre van bízva, hogy felelősségteljes szabadsággal mindig a közjót szem előtt tartva őrizze és gondozza. Természetesen az ember mint érték elsőbbséget élvez az egész teremtett világhoz képest. A környezet tiszteletben tartása nem jelenti azt, hogy a természetet vagy az állatvilágot fontosabbnak tartjuk az embernél. Azt jelenti inkább, hogy az ember nem úgy kezeli a természetet, mint ami csak a saját érdekeit szolgálja, hiszen a jövő nemzedékeknek is joga, hogy a teremtett világ hasznukra legyen, és azzal a felelős magatartással viszonyuljanak hozzá, amit most mi is magunkra vállalunk. A szegényeket sem szabad elfelejtenünk, akik a teremtett világ javaiból sok esetben ki vannak zárva. Ma az emberiség a jövő ökológiai egyensúlyáért aggódik. Jó, ha az erre vonatkozó értékeléseket óvatosan, szakértőkkel és tudósokkal folytatott párbeszédben fogalmazzuk meg anélkül, hogy ideológiákkal siettetve elhamarkodott következtetéseket vonnánk le. És mindenekelőtt ezen értékelésekkel összhangban egyezzünk meg egy olyan fenntartható fejlődési modellben, amely mindenki jólétét biztosítja az ökológiai egyensúly tiszteletben tartásával. A környezet megóvásával járó költségeket pedig igazságosan kell szétosztanunk, szem előtt tartva az egyes országok fejlettségbeli különbségét, és azt, hogy szolidárisak legyünk a jövő nemzedékekkel.

Az óvatosság nem jelenti azt, hogy ne vállaljunk felelősséget, és hogy elodázzuk a döntéseket. Sokkal inkább azt jelenti, hogy miután felelősséggel mérlegeltük az előttünk álló utat, vállaljuk a közös döntéshozatalt, hogy megerősítsük az ember és környezete közötti összhangot, amely Isten teremtő szeretetének tükré kell, hogy legyen: ebből a szeretetből származunk, és efelé tartunk.

8. Ezzel kapcsolatban alapvető, hogy a Földet „közös otthonunknak érezzük”, és ennek – mindenkit szolgáló – gondozásához az egyoldalú döntések helyett a párbeszéd útját választjuk. Ha szükséges, létre lehet hozni több nemzetközi szintű intézményes fórumot, hogy együtt fogjunk hozzá „házunk” ügyeinek intézéséhez. A legfontosabb azonban, hogy megérjen az emberek tudatában a meggyőződés, hogy felelősségteljes együttműködésre van szükség. Az előttünk álló problémák összetettek, az idő pedig szorít. Ahhoz, hogy hatékonyan szembenézzünk a helyzettel, egyetértésben kell cselekednünk. Az egyik terület, amelyen különösen szükséges intenzívebb párbeszéd a nemzetek között, az Földünk energiakészleteinek kezelése. Ezzel kapcsolatban kettős feladat áll a technológiailag fejlett országok előtt: egyrészt meg kell vizsgálni a jelenlegi fejlődési modellből adódó megemelkedett fogyasztási mutatókat, másrészt gondoskodni kell megfelelő befektetésekről az energiaforrások differenciálása és javuló felhasználása érdekében. A gazdaságilag megerősödött országokat energiaéhség jellemzi, olykor azonban ezt az éhséget a szegény országok kárára elégítik ki, amelyek elégtelen infrastruktúrájuk és alacsony technológiai szintjük miatt kénytelenek eladni a birtokukban lévő energiakészleteket. Néha még politikai szabadságuk is kétségessé válik, amikor protektorátus jön létre, vagy amikor olyan feltételeket támasztanak velük szemben, amelyek egyértelműen megalázóak.

Család, emberi közösség és gazdaság

9. A család békéjének fontos feltétele, hogy a közösen vallott lelki és etikai értékek szilárd alapjára épüljön. Hozzá kell azonban tenni, hogy a család akkor tapasztalja meg igazán a békét, amikor egyikük sem nélkülöz, és a családi vagyont – amely egyikük munkájának, másikuk megtakarításának eredménye, és mindannyiuk aktív együttműködésének gyümölcse – szolidárisan kezelik, túlzások és pazarlás nélkül. A családi békéhez tehát egyrészt szükséges a *nyitottság a természetfeletti értékek örökségére*, ugyanakkor fontos az anyagi javak és az emberi kapcsolatok bölcs és körültekintő kezelése is. Ha e szempontra kevés hangsúlyt fektetünk, a család jövőjét fenyegető bizonytalan kilátások miatt csorbát szenved a kölcsönös bizalom.
10. Hasonlóan kell szólnunk arról a nagy családról, ami az emberiség maga összességében. Az emberiség családjának – amelyet ma még inkább egyesít a globalizáció jelensége – nemcsak a közösen vallott értékek alapjára kell épülnie, hanem egy olyan gazdaságra is szüksége van, amely világszinten ténylegesen kielégíti a közjó igényeit. Ebből a szempontból is egyedülálló példával szolgál a család. Az egyének és a népek között is szorgalmazni kell a helyes és őszinte kapcsolatok létesítését, melyek lehetővé teszik az egyenlőségen és az igazságosságon alapuló együttműködést. Ezzel egyidejűleg törekedni kell az *erőforrások bölcs felhasználására és a javak egyenlő elosztására*. Különösen a szegény országoknak nyújtott segélyeknek kell egy egészséges gazdasági logikának azáltal megfelelniük, hogy kerüljük a pazarlást, ami végső soron a költséges bürokrácia fenntartását szolgálja. Az erkölcsi követelményt is szem előtt kell tartani azért, hogy a gazdasági szerveződés ne csak a közvetlen haszonszerzés kegyetlen törvényeinek feleljen meg, amelyek olykor embertelennek bizonyulnak.

Család, emberi közösség és erkölcsi törvény

11. Egy család akkor él békében, ha minden tagja *aláveti magát egy közös normának*: ez fékezi meg az önző individualizmust, ez köti össze az egyéneket, elősegítve harmonikus egymás mellett élésüket és céllal rendelkező tevékenységüket. Ez az önmagában véve természetes elv a *tágabb közösségekre is érvényes*: a helyiektől kezdve a nemzetieseken át, egészen a nemzetközi közösséig. A béke megteremtéséhez közös törvényre van szükség, amely segít, hogy a szabadság ne egyfajta vak önkény formájában jelenjen meg, hanem olyan módon, hogy megvédje a gyengét az erősebb túlkapásaitól. A népek családjában számos önkényes magatartásforma fellelhető az egyes

államokon belül és az államközi kapcsolatokban egyaránt. Ezen kívül olyan helyzetek is előfordulnak, amikor a gyengének nem az igazság előtt kell meghajtania a fejét, hanem azok pusztá ereje előtt, akik több anyagi eszközzel rendelkeznek. Hangsúlyoznunk kell: a törvénynek mindig féken kell tartania a hatalmat, és ennek a független államok közötti kapcsolatokban is érvényesülnie kell.

12. Az Egyház sokszor beszélt a törvény természetéről és szerepéről: e *jogi norma* kritériuma – amely úgy szabályozza az emberek közötti kapcsolatokat, hogy fegyelmezi a külső magatartásformákat, és rendelkezik a törvényszegők megbüntetéséről – a dolgok természetén alapuló *erkölcsi norma*. Az emberi értelem egyébként – legalábbis alapvető igényeit illetően – képes ezt felismerni, ha visszanyúlunk Isten teremtő Értelméhez, amely ott van minden dolog eredetében. Ennek az erkölcsi normának kell szabályoznia az ember tudatos választásait, és ennek kell irányítania magatartását. Léteznek jogi normák az emberiség családját alkotó nemzetek közötti kapcsolatokra? És ha léteznek, hatékonyak? A válasz: igen, léteznek normák, de ahhoz, hogy valóban hatékonyak legyenek, *vissza kell nyúlni a természetes erkölcsi normához, mint a jogi norma alapjához*, különben törekeny és ideiglenes megállapodások megbénítják ezeket.
13. A természetes erkölcsi norma ismerete nincs elzárva az ember elől, aki ha önmagába néz, és saját sorsát látja, a lényének legmélyén lévő hajlamok belső logikájáról kérdezi magát. A döbbenet és a bizonytalanság érzésével – legalább a lényegesebb irányvonalakat illetően – eljuthat annak a *közös erkölcsi törvénynek* a felismeréséig, amely túlmutat a kulturális különbségeken, lehetővé teszi, hogy az emberek megértsék egymást a jó és a rossz, a helyes és a helytelen legfontosabb ismérveivel kapcsolatban. Elengedhetetlen visszanyúlni ehhez az alaptörvényhez minden szellemi erőnknek ennek keresésére fordítva anélkül, hogy a félreértések elbátortalanítanának bennünket. A természeti törvényben gyökerező értékek ugyanis jelen vannak – még ha töredékesen is és nem mindig hitelesen – a nemzetközi egyezményekben, az egyetemesen elismert tekintélyi formákban, a humanitárius jog elvében, melyet az egyes államok jogalkotása és a nemzetközi szervezetek szabályzatai magukba foglalnak. *Az emberiség nem él „törvény nélkül”*. Mégis sürgető, hogy folytassuk a párbeszédet ezekről a témákról, elősegítve, hogy az egyes államok törvényalkotása nyitott legyen az alapvető emberi jogok elismerésére. A világban lévő jogkultúra növekedése többek között attól az elkötelezettségtől is függ, hogy mindig megvalósítsuk a mély emberi tartalmat hordozó nemzetközi normákat, és ezáltal elkerüljük, hogy önző vagy ideológiai célokból könnyen kijátszható eljárásokká váljanak.

Konfliktusok legyőzése és leszerelés

14. Az emberiség ma sajnos, nagyfokú megosztottság és súlyos konfliktusok között él, melyek *sötét árnyékot vetnek jövőjére*. Bolygónk nagy területein növekszik a feszültség, közben pedig nő a veszély, hogy egyre több ország rendelkezik nukleáris fegyverrel, ami okkal kelt aggodalmat minden felelős személyben. Az afrikai kontinensen még számos polgárháború zajlik, noha jó néhány ország fejlődést ért el a szabadság és a demokrácia terén. A Közel-Kelet mindmáig konfliktusok és merényletek színtere, amelyek kihatnak a szomszédos nemzetekre és térségekre is, és fennáll a veszély, hogy belesodorják azokat az erőszak örvényébe. Nagy általánosságban sajnálattal kell megjegyeznünk, hogy növekszik a *fegyverkezési versenybe bekapcsolódó államok* száma: még a fejlődő országok között is vannak olyanok, amelyek nemzeti össztermékük jelentős hányadát fordítják fegyverkezésre. Ez az elszomorító kereskedelem sokrétű felelősséget hordoz magában: egyrészt az iparilag fejlett országok, amelyek bőséges hasznot húznak a fegyvereladásból, másrészt a szegény országokban uralkodó oligarchiák egyre modernebb fegyverek beszerzésével akarják megszilárdítani helyzetüket. Ilyen nehéz időkben tényleg mozgósítanunk kell minden jóakarató embert, hogy konkrét megegyezés jöjjön létre a *hatékony leszerelés*, és legfőképpen a nukleáris leszerelést illetően. A folyamat jelenlegi szakaszában, amikor az elburjánzó nukleáris fegyverkezés megfékezése háttérbe szorult, kötelességemnek érzem, hogy minden hatóságot arra buzdítsak, hogy határozottabb elszántsággal folytassa a tárgyalásokat a *meglévő nukleáris fegyverek egyeztetett és progresszív megsemmisítéséért*. Most,

amikor megismétlem ezt a felhívást, tudom, hogy mindazok, akik szívükön viselik az emberiség jövőjét, osztoznak kérésemben.

15. Hatvan év telt el azóta, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete ünnepélyesen közzétette az *Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát* (1948-2008). Az emberiség családja ezzel a dokumentummal felelt a II. világháború borzalmaira: ebben nyilvánította ki, hogy egysége minden ember egyenlő méltóságán alapszik, és az emberi együttélés középpontjába az egyének és a népek alapvető jogainak tiszteletben tartását helyezte. Döntő lépés volt ez az egyetértés és a béke felé vezető nehéz úton. Külön említést érdemel, hogy a Szentszék éppen 25 évvel ezelőtt fogadta el a *Családjogi Chartát* (1983-2008), és 40 éve ünnepeltük először a *béke világnapját* (1968-2008). VI. Pál pápa gondviselészerű elgondolását tisztelt és szeretett elődöm, II. János Pál pápa nagy meggyőződéssel folytatta tovább. Ennek a napnak a megünneplése az évek során lehetőséget adott, hogy az alkalomra közzétett üzeneteken keresztül megvilágosító egyházi tanítást fejtsünk ki az emberben lévő ezen alapvető jó érdekében. E jelentős évfordulók alkalmával minden embert annak tudatosítására hívok, hogy mindannyian az emberiség egyetlen családjához tartozunk, és hogy kötelezzük el magunkat, hogy együttélésünk a Földön egyre inkább ezt a meggyőződést tükrözze, hiszen ettől függ az igazi és tartós béke megteremtése. Ezen kívül minden hívót arra biztatok, hogy fáradhatatlanul kérje Istentől a béke nagy ajándékát. A keresztények tudják, hogy rábízhatják magukat Mária közbenjárására, aki azzal, hogy Isten Fiát, a mi megváltónkat szíve alá fogadta, a mi közös édesanyánkká is lett.

Mindenkinek boldog új évet kívánok!

XVI. Benedek pápa

¹ *Nostra aetate*, Nyil. 1.

² Vö. II. Vat. Zsin., *Gaudium et spes*, Ap. Konst., 48.

³ II. János Pál, *Christifidelis laici*, Ap Konst. 40: AAS 81 (1989) 469.

⁴ Uo.

⁵ Igazságosság és Béke Pápai Tanácsa, *Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma*, 211.

⁶ II. Vat. Zsin., *Apostolicam actuositatem*, Dekr 11.

⁷ 16/3. cikk.

⁸ Családok Pápai Tanácsa, *Családjogi Charta*, 1983. november 24, Előszó, A.

ELSŐ KATEKÉZIS

A CSALÁD A HIT LEGELSŐ ISKOLÁJA

Szentírási olvasmány: Csel 16, 22-34

Az Egyház tanításából:

1. Isten azt akarja, hogy minden ember üdvözljön. Krisztus megmutatta nekünk az üdvösségre vezető utat, Ő tette számunkra az üdvösséget elérhető valósággá (1 Tim 1, 15-16). Isten sokszor és sokféle módon szólt őseinkhez (Zsid 1,1), amikor az idő beteljesedett (Gal 4,4) Fiában és Fia által szólt hozzánk (Zsid 1, 2-4). Az Atya nem szólott többé hozzánk, egy, és csak egy Igét adott nekünk Krisztusban (1 Ján, 1kk).
2. Az Egyház feladata az Igének, ennek a csodálatos üzenetnek az emberiséghez való eljuttatása: *"Menjetek tehát, és tegyetek tanítvánnyá minden népet. Kereszteljétek meg őket az Atya a Fiú és a Szemplék nevében"* (Mt 28,19). Az apostolok megértették ezt az üzenetet, és az egész világ tudomására hozták a pünkösdi lélekkirradás által. Hirdették és elterjesztették Krisztus halálának és feltámadásának örömhírét Jeruzsálemben (Csel 1-5), és az egész világon (1. Apostolok cselekedetei és Apostoli levelek).
3. A keresztény családok, a családegyházak, mind részesei ennek a missziónak. Sőt, a családban a missziós igehirdetés elsősorban és főként a gyermekeknek és a hozzátartozóknak szól, ahogy erről Pál apostol leveleiben ír. Szép példákat látunk erre szentségi házasságban élő keresztény szülők életében. (1. Nagy Szent Teréz édesapja, Kis Szent Teréz édesapja, vagy oly sok szülő napjainkban). Figyelembe véve az Egyháznak Európa keresztény közösségeiről szerzett *örömteli tapasztalatait* (ugyanis sok családban gyakorlat a missziós igehirdetés), valamint azt, hogy több, már kereszténynek sem tekinthető nemzetben számos különféle *negatív befolyás* érvényesül (a missziós feladattól való vonakodás, vagy annak megtagadása miatt), a családnak kell ismét a hit első iskolájává és tanítójává válnia. A család így erősítheti a hitet és gyökerezetheti meg az Egyházat a társadalomban. A szülők missziós küldetésére leginkább saját családjukon belül van szükség, hiszen gyenge és rossz példamutatás lenne mások evangelizálására törekedni, ugyanakkor a saját családjukban ezt elhanyagolni. A szülők azzal is tovább adják a hitet: ha tanúságot tesznek keresztény életükkel, tisztelik a keresztény értékeket.
4. A hitben történő nevelés központi eleme annak örömteli és életigenlő hirdetése, hogy Krisztus a mi bűneinkért meghalt és föltámadt. A Hitvallásban, a szentségekben és a tízparancsolatban foglalt igazságok megkerülhetetlen összefüggésben vannak Krisztus örömhírével. Az emberi és keresztény értékek elválaszthatatlanul hozzá tartoznak a hitről szóló tanításhoz. (Ezt az alap-hátteret azonban szinte soha sem lehet feltételezni, még az ún. keresztény országokban sem, ahol gyakran a szülők

gyermekeik számára biztosítani szeretnék a szentségeket, de hitéletbeli hiányosságok mutatkoznak a szülőknél is, vallásilag közömbösek, vagy vallásos gyakorlatuk hiányos.)

Kérdések:

- Milyen alkalmak adódnak a családi életünkben a tanúságtételre?
- Hogyan hat a szülők és nagyszülők hitélete gyerekeikre?
- Mi segítheti a szülőket a hit továbbadásában hitetlen környezetben?
- Milyen tapasztalataink vannak a családnak a hit átadásában betöltött elsődleges szerepéről?

MÁSODIK KATEKÉZIS

AZ EMBER, A HÁZASSÁG ÉS A CSALÁD IGAZSÁGA

Szentírási olvasmány: Ter 1,26-28

Az Egyház tanításából:

1. A gyermek keresztény nevelése során manapság a családokat érő legnagyobb kihívás nem vallási, hanem lényegében antropológiai természetű. Terjed ugyanis az a radikális erkölcsi-filozófiai relativizmus, amely szerint nem létezik objektív igazság az emberről, így tehát a házasságról és a családról sem; egyre hangosabb azok hangja, akik állítják: a férfi és a nő biológiai alapon történő megkülönböztetése nem felel meg a természet rendjének, mert az csupán egy kulturális hozadék, tehát nemét bárki egyéni szándéka szerint tetszőlegesen megváltoztathatja. Mindez pedig tagadja és lerombolja magának a házasságnak és a családnak mint intézménynek a létjogosultságát.
2. A relativizmus kétségbe vonja Isten létét, következésképpen azt állítja, hogy lehetetlenség Őt megismerni és Őbenne hinni (ateizmus és agnoszticizmus). Ebből az is következik, hogy nem léteznek tartós értékek és erkölcsi normák, egyedül a parlamenti többség által megszavazott normák fogadhatók el.
3. Minthogy ezek a radikális nézetek társadalmunkban jelen vannak és terjednek, elkerülhetetlenül a családra hárul a feladat, hogy az ember igazságát megmutassák a gyermekeknek. Mint már a korábbi évszázadokban, ma is elsőrendű fontosságú a Teremtéstörténet első lapjainak ismerete és megértése: létezik egy jó és személyes Isten, aki a férfit és a nőt ugyanolyan méltóságúnak, mégis különbözőnek és egymást kiegészítőnek teremtette meg, és azt a feladatot adta nekik, hogy feloldhatatlan egységük által, „egy testté” válva (azaz a házasságban) gyermekeik legyenek. A személyek közösségének első leírását az ember teremtéséről szóló bibliai szövegekben találjuk. Itt olvashatjuk, hogy a férfi és a nő Isten terve szerint egy párt alkot (Ter 2,18), mert Éva Ádám képére formálódott, őt kiegészítette és „egy testté” vált vele (Ter 2,24). Ugyanakkor mindketten megkapták teremtő (pro kreatív) küldetésüket és így a teremtés részeseivé váltak (Ter 1,28).
4. A házasság és az ember igazsága belátható józan ésszel is. Valójában minden kultúra hagyomány- és szokásvilága elismeri, hogy a házasság egy férfi és egy nő közösségén alapszik, noha alkalmanként a poligámiát is megengedték. Az azonos neműek kapcsolata azonban mindig is alapvetően idegen volt a házasság intézményétől.

5. Szent Pál a Rómaiakhoz írt levelében mindezt szenvedélyesen fogalmazza meg: leírja kora pogányságának a helyzetét és a társadalmat jellemző morális zavart, azt, hogy nem akarják elismerni Istent, akit ő értelmével felismert (Rom 1, 18-32). Az Újszövetség ezen lappjainak alapos tanulmányozása segíti a mai családokat abban, hogy ne homokra építsék a hit továbbadását. Isten semmibe vétele az ember igazságának elhomályosodásához vezet.
6. Az egyházatyák gazdag tanítást és megfelelő példákat adnak arról, hogy milyen irányba kellene korunkban haladni. Szükséges részletekbe menően értelmezni és újból tudatosítani azt, hogy a teremtő és mindenható Isten létezik, és a világot, az embert és a házasságot, mint önmagában létező valóságot jónak teremtette meg. Ez a feltétele annak, hogy megkezdjük a harcot korunk pogány morális zavara ellen, és védelmezhesük a házasságot és a családot.

Kérdések:

- Milyen tapasztalatok alapján győződhetünk meg az ember igazságáról?
- Mi nehezíti napjainkban meg az ember, a házasság és a család igazságának felismerését?
- Milyen következményekkel jár, ha az ember úgy akar élni, mintha Isten nem is létezne?

HARMADIK KATEKÉZIS

AZ EMBERI MÉLTÓSÁG ÉS AZ EMBERI ÉLET TISZTELETE

Olvasmány a Bibliából: Jn 9, 1-11

Az Egyház tanításából:

1. Az ember, minden ember, magának az élő Istennek a képmása. E képmás létezésének alapja Krisztus misztériuma. Mindennapos kihívás számunkra e titok mélyebb feltárása. Krisztus Isten igazságát a maga valóságában tárja fel nekünk, de ugyanakkor megmutatja az embert az embernek. Az ember semmihez sem hasonlítható és tőle el nem választható méltóságot kapott Istentől, mert az embert Isten saját képmásának, Vele hasonlatosnak teremtette, és tette fogadott fiává. Krisztus az által, hogy emberré lett, sajátos módon minden emberrel azonosult.
2. Mivel az ember Isten képmása, személyi méltósága van: nem csupán valami, hanem valaki. Képes önmagát megismerni, önmagát önként elajándékozni és másokkal közösséget alkotni. Az embernek Istenhez való viszonyáról meg lehet feledkezni, lehet ezt figyelmen kívül hagyni, vagy a háttérbe szorítani, de nem lehet felszámolni, mert az embert Isten személyes létezőnek teremtette, hogy a megismerésben és a szeretetben megossza vele a maga isteni életét.
3. A férfi és a nő azonos méltósággal bír, mert mindketten Isten képmásai, és mert személyes emberi méltóságuk akkor jut érvényre, amikor kölcsönösen őszintén elajándékozzák egymásnak önmagukat. A nő a férfi által, a férfi a nő által válik teljessé. A férfi és a nő kiegészítik egymást, nem csak fiziológiai és pszichológiai értelemben, hanem létezésükben is, hiszen csak a *férfi* és a *nő* különbözősége által teljesebbé válik az *emberi* lét. Ez a *különbözőség egysége*, amelyet a személyek közötti kölcsönös kapcsolatban tapasztalhatunk meg. Sőt, Isten az élet továbbadásának feladatát és magát az emberi életet kizárólag e különbözőség egységére bízta.
4. Isten mindent az emberért teremtett. Az embert azonban önmagáért teremtette és szereti. Az ember egyedülálló, semmihez sem hasonlítható és semmivel nem helyettesíthető lény. Intelligenciával és öntudattal rendelkező lény, képes önmaga megértésére és ezáltal a tudatos cselekvésre.
5. Az emberi méltóság - minden ember méltósága - nem emberi intézmények függvénye, hanem önmaga létezéséből fakad, az isten-képmasságából, Istenhez való hasonlatosságából. Épp ezért senki nem élhet vissza ezzel a méltósággal a teremtés rendjének megsértése nélkül. Igazságos társadalom is csak az emberi személy természetfeletti méltóságának tiszteletben tartásával valósítható meg.
6. Az ember testét és szellemét sújtó mindenféle korlátok és gyengeségek ellenére a fogyatékkal élők teljes értékű emberi teremtmények, jogokkal és kötelességekkel, melyeket senki nem korlátozhat és nem sérthet meg.

7. A még meg nem született ember a fogantatás pillanatától *személy*. Életét sem abortusszal, sem tudományos kísérletekkel nem szabad kioltani. A teljességgel ártatlan magzati élet elpusztítása a legkegyetlenebb erőszakos cselekedet, elkövetőjét súlyos felelősség terheli Isten előtt.

Kérdések:

- Milyen módon tarthatjuk tiszteletben az emberi méltóságot otthon és az emberek között?
- Milyen szerepet játszik a férfi és a nő hasonlósága és különbözősége egységük létrejöttében?
- Milyen példákat látunk az élet és az emberi méltóság önkényes megsértésére?

NEGYEDIK KATEKÉZIS

A CSALÁD AZ EMBERI ERÉNYEK ÉS ÉRTÉKEK KÖZVETÍTŐJE

Olvasmány a Bibliából: Jn 1, 43-51

Az Egyház tanításából:

1. A család a legintimebb életközösségből és a férfi és nő házastársi szeretetéből születik, de kiinduló helye a személyes kapcsolatoknak is, az emberi élet fundamentuma, a szociális kapcsolatok prototípusa. Az életnek és a szeretetnek ez a bölcsője a legmegfelelőbb hely az ember születése, majd felnövekedése számára, az igazságról és a jóról alkotott első képzetek befogadására, annak megismerésére, hogy mit jelent szeretni és szeretve lenni, azaz annak megtapasztalására, hogy mit jelent emberi személynek lenni. A család az a természetes közeg, ahol az ember elkezd ismerkedni a társadalommal, hiszen ott nem csak az "én" és a "te" személyes kapcsolata létezik, hanem megjelenik a "mi" is. A házasságban összekapcsolódott férfi és nő kölcsönös önatadása olyan életteret hoz létre, ahol a gyermek kifejlesztheti képességeit, tudatára ébredhet saját méltóságának, rátalálhat egyedülálló és megismételhetetlen küldetésére. Ebben a természetes közegben a családközösség tagjait a szeretet köti össze, mindenkinek kijár a tisztelet és mindnyájan felelősséget éreznek egymásért.
2. A család az embert minden vonatkozásában és képességében formálja és alakítja, hogy méltó lehessen emberi méltóságához. A család a megfelelő közeg a kulturális, etnikai, szociális, spirituális és vallási értékek elsajátítására és átadására, ez pedig létfontosságú mind a családon belüli, mind pedig a társadalmi jólét szempontjából. A boldog, őszinte, felelősségtudattal bíró polgár számára nélkülözhetetlen alapvető értékek és erények, pl. az igazság, igazságosság, szolidaritás, a gyengékkel szembeni segítőkészség, felebaráti szeretet, tolerancia stb. a családban sajátíthatók el. A család a minden ember számára szükséges társadalmi erények első iskolája.
3. A család kitűnő iskola, ahol - a mai individualista irányzatokkal szemben - elsajátítható a közösségi, testvéri kapcsolatok kialakításának művészete. A szeretet a család lelke minden vonatkozásban, de csak akkor valóságos, ha a családtagok őszintén elajándékozzák egymásnak magukat. Szeretni annyit tesz, mint adni és kapni valamit, ami nem eladható és nem megvásárolható, csak szabadon és kölcsönösen ajándékozható. A szeretetnek köszönhetően minden családtag megkapja az emberi méltóságának kijáró elismerést, elfogadást, tiszteletet. Az önmagunk önkéntes elajándékozásában megélt szeretet által elmélyülnek a barátságok, létrejönnek az önzetlen és tartós kapcsolatok. A tapasztalat azt mutatja, hogy a családban a személyek között naponta szőtt

kapcsolatok hálója felkészít a tisztelet, az igazságosság és a valódi párbeszéd légkörében folyó társadalmi életre.

4. A keresztény család megmutatja gyermekeinek, hogy nagyszülei és az idősebb emberek nem váltak feleslegessé azért, mert már nem termelnek hasznot, vagy azért mert terhet jelentenek, magatehetetlenek, és önzetlen, állandó gondozást igényelnek gyermekeiktől vagy unokáiktól. Az új generáció a családban tanulja meg, hogy a gazdasági és funkcionális értékek mellett más emberi, kulturális, erkölcsi, és szociális értékek is érvényesülhetnek, sőt azoknál fontosabb szerepet is játszhatnak.
5. A család segít a szociális értékekből származó javakat felfedezni. Egyugyanazon asztalnál ülünk, mindenki ugyanazt kapja, egészségének és korának megfelelő mértékben. Ez egyszerű, de találó példa a megszerzett javak közösségi jelentőségének érzékeltetésére. A gyermek megtanul az értékek között eligazodni és elsajátítja a helyes viselkedésmódokat; ezeknek aztán a nagyobb családban és a társadalomban kiemelkedő jelentősége van.

Kérdések:

- Hogyan befolyásolja a családjunk légkörének kialakulását a szülők kapcsolata?
- Mennyiben járult hozzá barátságaink kialakításához az önzetlen családi szeretet és mások példája?
- Melyek azok a családban elsajátított erények, amelyek elősegítették a társadalomba való beilleszkedésünket?

ÖTÖDIK KATEKÉZIS

A CSALÁD NYITOTT ISTEN ÉS A FELEBARÁTOK FELÉ

Olvasmány a Bibliából: Ef 5, 25-33

Az Egyház tanításából:

1. Az embert Isten a saját képére és hasonlatosságára alkotta, elhivatva a benne és általa való életre. Az ateizmus és az agnoszticizmus (1. Második Katekézis 2. pont) felé fordulás, a vallási közömbösség nem természetes emberi helyzet, és a társadalom számára sem lehet végleges állapot. Valójában az ember Istenhez kapcsolódik, mint ahogy egy ház is kapcsolódik építőjéhez. Bűneink fájdalmas következményei elsötétítik ezt a horizontot, de előbb-utóbb vágyódnunk fogunk mennyei Atyánk háza és szeretete után. Hasonlatosak vagyunk a tékozló fiúhoz, hiszen ő sem szűnt meg soha gyermek lenni, még akkor sem, amikor elhagyta atyja házát, végül aztán önfejlésére ellenállhatatlan vágyat érzett a hazatérésre. Valójában minden ember állandó vágyat érez Isten után, és ugyanazt tapasztalja, mint Szent Ágoston, ha nem is képes ezt olyan erővel és ékesszólással kifejezni, mint ő: *„A te indításod az bennünk, hogy gyönyörűség dicséretünk téged, mert magadnak teremtettél minket, s nyugtalan a szívünk, míg csak el nem pihen benned.”* (Vallomások; 1,1)
2. Az ember Isten utáni elemi vágyódásának tudatában a keresztény család már a gyermekek értelmének megnyílásakor Istent helyezi a középpontba. A gyermekek ebben az egészséges környezetben fejlődhetnek, és válhatnak felnőtté, belélegezve és egyúttal elsajátítva is ezt a légkört. A gyermekek így fedezhetik fel és fogadhatják be Istent, Jézus Krisztust, a Szentlelket és az Egyházat. Hozzá tartozik ehhez az, hogy a szülők, amint gyermekük megszületett, az Egyházhoz fordulnak kérve gyermekük megkeresztelését, majd örömmel tartják gyermeküket a keresztvíz alá. Gyermekeiket támogatják az elsősíjásra és a bérálásra felkészülésben, beiratják őket az egyházközség hittan csoportjába, és olyan iskolát keresnek számukra, ahol a legmegfelelőbb katolikus nevelést kapják.
3. A gyermekek igazi keresztény nevelése azonban nem korlátozódhat csupán arra, hogy Istent bevonják a gyermekek életének fontosabb mozzanataiba. Válgják Isten a szülők életének is valódi középpontjává, úgy hogy minden egyéb tevékenységet és körülményt - intelligencia, érzések, szabadság, munka, pihenés, fájdalom, betegség, hajlam, fogékonyság, vagyon, kultúra - ennek fényében tekintsenek. Egyszóval: mindent formáljon és vezéreljen az Isten iránti szeretet. A gyerekek szokják meg, hogy mielőtt cselekszenek, felteszik a kérdést: Mit vár tőlem Isten, megtegyem, vagy ne tegyem? Jézus Krisztus megerősítette az Ószövetség hitét és a meggyőződését

a legfőbb parancsról, amikor válaszolt az írástudóknak: *„Az összes parancs közül a legelső ez: Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből, és minden erődből.”* (Mk 12, 30; Lk 10, 27; Mt 22, 37)

4. Váljon a szülői nevelés középpontjává Isten, különösen a mindennapi élet történéseiben: a közös imádságban az étkezések előtt, az Istenhez fordulás bármilyen formájában, fájdalom és öröm esetén, az együtt ünnepelt vasárnapi szentmisében, a gyerekek buzdításában, hogy Istennek adjanak hálát minden ajándékért, fogadják gyakran a bűnbánat szentségét, stb.
5. Az írástudók kérdése csak az első és legfőbb parancsra vonatkozott. Jézus azonban válaszában hozzáfűzte: a második parancs az elsőhöz hasonlatos *„Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!”* A felebaráti szeretet tehát Jézus parancsolata és Jézus követőinek ismertetőjele. Ahogy azt Szt. János igen kifinomult pszichológiával megfogalmazta: *„Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, nem szeretheti Istent, akit nem lát.”* (1 Jn 4,20)
6. A szülők segítsenek gyermekeiknek felfedezni embertársaikat, felebarátaikat, különösen a szükségét szenvedőket, a segítségre szorulókat, nekik apró, de igaz szolgálatot téve. Ilyenek a játékok és ajándékok megosztása a testvérekkel, a kisebbek és fiatalabbak segítése, adakozás az utca szegényeinek, beteg hozzátartozók meglátogatása, a nagyszülőknek nyújtott segítség, a másik elfogadása, a mindennapok apróbb sérelmein és korlátjain való túllépés, stb. Gyakran ismételve ezeket formálódik az emberi természetet, jó szokások alakulnak ki. Így válik lehetővé az előítéletektől terhes közélet szembeállítás a felebaráti szeretettel, így járulhatunk hozzá a társadalom megújításához.

Kérdések:

- Hogyan segített bennünket családunk, és segíthetjük mi gyermekeinket Isten és az Egyház megismerésében és befogadásában?
- Mikor tettem fel magamnak a kérdést: „Mit vár tőlem Isten, megtegyem, vagy ne tegyem”?
- Hogyan tudjuk gyermekeink számára természetessé tenni a felebaráti szeretet gyakorlását?

HATODIK KATEKÉZIS

AZ EGÉSZSÉGES ERKÖLCSI MAGATARTÁS KIALAKÍTÁSA A CSALÁDBAN

Olvasmány a Bibliából: Ef 6, 1-17

Az Egyház tanításából:

1. A mai átlagembernek egyre inkább meggyőződésévé válik, hogy az ember méltósága és hivatása következtében – saját intelligenciája segítségével – képes a természetében rejlő értékeket felfedezni és szakadatlanul fejleszteni, élete során érvényre juttatni, és így fejlődni. Azonban az erkölcsi értékekről alkotott ítéletéhez, tehát annak megítéléséhez, hogy mi a jó és mi a rossz, és ebből következően, hogy mit szabad tenni és mit nem, saját értékítélete kevés. Az ember tudatának mélyén felfedez egy törvényt (I. KEK 1949-1986), amelyet nem önmagának alkotott, de amelynek mégis engedelmeskednie kell. Isten írta ezt a törvényt az ember szívébe. Túl azon, hogy e törvény szerint élve jobb emberekké válhatunk, Isten majd e törvény alapján ítélkezik felettünk.
2. Következésképpen az ember méltóságát csak a természet alapvető rendjének tiszteletben tartásával lehet ténylegesen értékelni. Kétségtelen, hogy számos emberi tényező és szükséglet változott és a későbbiekben is változni fog. Mégis, a viselkedési és életformák fejlődésének meg kell maradnia az emberi életet meghatározó megváltoztathatatlan elvek és az alapvető emberi kapcsolatok keretei között. Ezek az elvek és kapcsolatok túlmutatnak a történelmi esetlegességeken.
3. Ezen alapvető, értelmünkkel felfogható elvek benne foglaltatnak az isteni, örök, objektív és egyetemes törvényben. Isten bölcs és szeretetteljes terve alapján e törvény szerint irányítja, meghatározza és igazgatja a világot és az emberiséget. Isten megengedte az embernek, mint ésszel rendelkező élőlénynek, hogy részt vegyen gondviselő munkájában, és így az ember egyre többet ismerhet meg a törvény megváltoztathatatlan igazságaiból. Ráadásul Krisztus Egyházát az igazság oszlopává és alapkövévé tette, hogy a Szentlélek meg nem szűnő támogatásával őrizze a megkérdőjelezhetetlen erkölcsi rend igazságát, hogy pontosan értelmezze nem csak a ténylegesen kinyilatkoztatott törvényt, hanem az emberi természetből fakadó és az ember fejlődését és kiteljesedését meghatározó erkölcsi elveket is.
4. Sokan állítják manapság, hogy az emberi cselekedetek megítélésének mércéje nem az emberi természet és nem a kinyilatkoztatott törvény, hanem egyedül az emberi méltóság abszolút és megváltoztathatatlan tisztelete. A filozófiai és erkölcsi relativizmus tagadja továbbá az objektív igazság létezését, mind magára az erkölcsre, mind pedig az erkölcsös viselkedésre vonatkozóan. Ha az egyének a dolgokat és a viselkedési módokat kizárólagosan személyes intelligenciájuk és tudatuk alapján értelmeznék, mindenkinek saját egyéni igazsága lehetne. Ekkor, hogy mégis

békességben élhessünk egymás mellett, konszenzusra, egy mindenki által elfogadott igazságra lenne szükség, ezt a demokratikus parlament szavazással szentesíthetné. Ebben az esetben az Egyház nem nyilváníthatna véleményt. Ha megtenné, akkor egy olyan területre tévedne, amelyen - úgymond - nem kompetens, és veszélyeztetné a demokratikus „rendet”.

5. A következmények az emberek, a család és a társadalom számára is drámaiak. Ezzel magyarázható, hogy az abortuszt a nők jogának nyilvánítják, az eutanáziát legalizálni igyekeznek, támogatják a művi születésszabályozást, házasságnak nyilvánítják az egyneműek kapcsolatát, egyre nagyvonalúbb válási törvényeket hoznak, erősítik a házasságon kívüli kapcsolatokat, stb.
6. A keresztény család számára hatalmas kihívás a gyermekek erkölcsi tudatának az igazság és becsület szerinti kialakítása. Miközben méltóságukat és szabadságukat lelkiismeretesen tiszteletben tartják, segítenek nekik szilárd alapokon álló erkölcsi álláspontot kialakítani az élet nagy kérdéseivel kapcsolatban: imádat és dicsőítés Istennek, aki teremtette és megváltotta őket, szeretet szüleik iránt, az élet, valamint saját maguk és mások testének tisztelete, az anyagi javak megbecsülése, a felebarát tisztelete, testvériség, a teremtés egyetemes rendeltetésének elismerése, tartózkodás a vallási diszkriminációtól, szociális és gazdasági megfontolások, stb. Mindezekhez szilárd támpontot ad a tízparancsolat és a nyolc boldogság.
7. A mai szülők öntudatosan és bátran adják át gyermekeiknek ezeket az értékeket, kezdve a legalapvetőbbel: van igazság és az igazságot keresnünk és követnünk kell, hogy magunkat mint emberi személyt kiteljesíthessük. Fontos továbbá az igazságosság szeretetére irányítani a figyelmet, és a világos és érzékeny szexuális nevelés, mely a test tiszteletéhez vezet, túllépve azon a mentalitáson és gyakorlaton, amely a testet az önző vágyak kielégítésének eszközévé alacsonyítja le.
8. Ennek a nevelésnek sarkalatos pontja az Egyházzal való összhang, és az Egyház, különösen a pápa, a püspökök, a papok iránti szeretet, tisztelet és megbecsülés felkeltése a gyermekekben, hogy az Egyházban gondoskodó anyát lássanak, aki gyermekeit szereti és segítségükre van abban, hogy tiszteletreméltó, méltósággal megélt életet élhessenek ebben a világban, és örüljenek Isten dicsőséges gondviselésének.
  - Milyen nehézségekkel találkozunk gyermekeink szilárd alapokon álló erkölcsi magatartásának kialakításakor?
  - Milyen veszélyek fenyegetik a családokat abban a társadalomban, ahol az objektív igazság létezését tagadják, és az erkölcsi relativizmus talaján állnak?
  - Hogyan tudjuk megkülönböztetni változó világunkban az örök értékű és az elavuló viselkedési és magatartási előírásokat?
  - Milyen hatással van családuknk szocializációnkra?

HETEDIK KATEKÉZIS

A CSALÁD AZ ELSŐ TALÁLKOZÁSI HELY AZ EGYHÁZZAL

Olvasmány a Bibliából: Csel 2, 36-47

Az Egyház tanításából

1. Az Egyház – Isten népe, Krisztus titokzatos teste és a Szentlélek temploma - a megváltás jele és eszköze, hirdeti az Evangéliumot, közvetíti a megszentelő kegyelmet és buzdít az irgalmas szeretetben való életre. Amikor az Evangéliumot hirdeti, tudtunkra adja az örömhírt: „*Isten (...) azt akarja, hogy minden ember üdvözljön*” (1 Tim 2,4), és ezért küldte a világba egyetlen fiát. A beavatás szentségei által bevezeti az új tagokat, majd megerősíti és táplálja lelküket, a gyógyulás szentségei által a bűnök bocsánatot nyernek, a test enyhülést kap, a közösség és a küldetés szolgálatának szentségei révén pedig az Egyház gondoskodik önmagáról és a társadalomról. Az irgalmas szeretetben való életben Isten gyermekei között kialakul a testvériség, az Egyház az emberi társadalom kovászává válik.
2. Az emberi személy a családban találkozik először az Egyházal, hiszen az ember a családban nyeri első és elemi ismereteit a hitről, kapja meg az első szentséget és tapasztalatot az irgalmasságról.
3. Amint az ember megszületik, a szülei gondoskodnak megkereszteléséről, majd előkészítik az elsőáldozásra és a bérmlásra is, bevezetve ezzel Krisztus és az Egyház titkába. Noha a gyermek még nem is érti igazán, a szülők megtanítják az első imádságra, megáldják az ételt, használják a vallásos jelképeket, buzdítanak a Szűz Mária iránti szeretetre. Amikor pedig a gyermekek már képesek több mindent megérteni, közösen olvassák a szülőikkel a Szentírást, egyszerű és érthető módon elmagyarázva nekik az olvasottakat. Amikor eljön az idő és felismerik, hogy mi a hivatásuk a világban - házasság, papi szolgálat, a szerzetesi élet vagy a cölibátus -, akkor sem hagyják magára, hanem döntésében és a hivatás vállalásában támogatják. A szülők gyermekük születése pillanatától kezdve nagy jóakarattal, teljes odaadással foglalkoznak gyermekükkel, főként, ha betegek, ha sérültek, ha fizikai vagy pszichés fogyatékkal élnek.
4. A család különösen mélyreható tapasztalatot ad az Egyházzal azzal, ha a szülők és a gyermekek együtt vesznek részt vasárnapi szentmisén. Ott meghallják Isten Igéjét, találkoznak más családokkal, hitbéli testvéreikkel, imádkoznak a szükségét szenvedőkért és befogadják Krisztust, aki értünk feláldozta önmagát. A hit ez által a csodálatos tapasztalat által növekszik és fejlődik, ez értelmet ad hétköznapijainknak, és békét ad szívünknek.
5. Különleges tapasztalatokat nyújt a gyermekeknek az Egyház apostoli munkájáról, ha a család bekapcsolódik a világegyházi akciókba, ilyen pl. a megemlékezés a missziókról, az éhezés elleni

kampány, a segítségnyújtás a fejlődő országoknak, a földrengések, természeti katasztrófák, súlyos szerencsétlenségek áldozatainak megsegítése, stb.

Kérdések:

- Emlékezzünk vissza: kitől tanultuk az első imát?
- Mit jelent családunk számára az Egyház?
- Hogyan segítettek szüleink minket hivatásunk felismerésében és vállalásában?

NYOLCADIK KATEKÉZIS

A CSALÁD MUNKATÁRSAI: AZ EGYHÁZKÖZSÉG ÉS AZ ISKOLA

Olvasmány a Bibliából: Lk 6, 6-11

Az Egyház tanításából:

1. A keresztyén nevelés határozott célja az érett, felnőtt ember. Ez a nevelés nagy hangsúlyt helyez arra, hogy a megkereszteltek tudatában legyenek a hit által elnyert nagy ajándéknak, hogy megtanulják Istent a lélek és az igazság Atyjaként magasztalni (1 Jn 4,13-14) különösképpen a liturgikus cselekedetekben. Buzdítja őket, hogy „*Új Emberként*” éljenek igazságban és valódi szentségben (Ef 2,22-23), hogy végül eljussanak a hitnek és Isten Fia megismerésének egységére, „*olyan életkorra, amelynek mércéje Krisztus teljessége*” (Ef 4, 13), és így hozzájáruljanak Krisztus titokzatos testének növekedéséhez. Ezáltal válik természetessé, hogy a remény jeleként élnek (1 Pét 3,15), hogy tevékenyen hozzájárulnak a keresztyén világrend létrejöttéhez (*Gravissimum educationis*, 2).
2. Amikor a szülők gyermekeiket megajándékozzák az élettel, a nevelés súlyos kötelezettségét vállalják magukra, elidegeníthetetlen jogot szerezve ezzel arra, hogy gyermekeiknek első és legfőbb tanítói legyenek. Kötelességük olyan családi légkört teremteni, amelyet az Isten és ember iránti szeretet és jóakarát jellemez, ezzel is szolgálva a gyermekek nevelését. Ebből következik – mint ahogy arról az előző katekézisben is szó volt –, hogy a család a minden társadalomban szükséges szociális erények első iskolája, ahol a gyerekek már kicsi korukban megismerik Istent, megtanulják Őt dicsérni, és a körülöttük lévőket szeretni, ahol elsőként tapasztalják meg az emberi társadalmat és az Egyházat. A család a legmegfelelőbb hely a civil társadalom és Isten népének megismerésére, az emberi együttélés szabályainak elsajátítására. Ezért olyan rendkívül fontos a keresztyén család szerepe az élet és az Egyház fejlődése szempontjából; annyira, hogy ha nem lenne, alig lehetne valamivel pótolni.
3. A család azonban nem képes egyedül véghezvinni ezt a küldetést, szüksége van az állam segítségére. A civil társadalom kötelessége, hogy védje a szülők és mindazok jogait és kötelességeit, akik részt vállalnak a nevelésben. Köteles velük együttműködni, ha a szülők és más intézmények nem képesek feladataikat ellátni. Ezen kívül köteles a civil társadalom a szülők nevelési igényeit a szubszidiaritás elve alapján teljesíteni, és megfelelő iskolákat és intézményeket létrehozni a közjó figyelembevételével. Az államnak tehát nem kellene ellenségesen viselkednie és konfliktusba keverednie a szülőkkel, inkább a legjobb szövetségesként, együttműködően kellene fellépnie. Fontos, hogy ne mindent az állam akarjon elrendezni, csak akkor lépjen közbe, ha a család egyedül nem képes a megfelelő javakról gondoskodni, de akkor is úgy, ahogy azt a család

érdeke valóban megkívánja. Ez a lojális és hatékony magatartás szükséges mind az állami, mind pedig a magán és egyházi oktatási intézmények tanárai esetében is. Ez az együttműködés elsősorban a gyermekek javát fogja szolgálni, mert ezek a gyerekek jobb polgárokká válnak, és sokan közülük érdemben fognak hozzájárulni az egészségesebb társadalom kialakulásához.

4. A családnak az egyházközségre is szüksége van. A szülők hitbéli meggyőződésük szerint nevelnek, elsősorban keresztény életük példája által, példát mutatnak a gyermekeik iránti feltétel nélküli szeretettel, házastársuk iránti mély és kölcsönös szeretetükkel az Atyaisten szeretetének élő jeleként. Képességeik szerint hitbéli útmutatásokat is adnak a gyermekeknek – általában ez nem rendszeresen, csak alkalomszerűen történik. Rámutatnak Krisztus misztériumára, a világ megváltójának állandó jelenlétére családi események, a liturgikus év ünnepei alkalmával, az iskolai események kapcsán, az egyházközségben és egyéb csoportokban, stb. Mégis szükség van az egyházközség támogatására, mert a hit a gyermekekben akkor válik élővé, ha tudatosan bekapcsolódnak Isten népének életébe a plébániai életen keresztül. A gyermekek, a tizenévesek, később a felnőttek itt ünneplik a szentségeket és töltökeznak a kegyelmekkel, itt vesznek először részt a liturgiában, csatlakoznak az irgalmasság és az apostoli munka terén tevékenykedő csoportokhoz. Az egyházközségnek tehát mindig a szülők szolgálatában kell állnia – és nem fordítva – különösen a keresztény beavatás szentségeiben való részesülés során.
5. A család, az iskola és az egyházközség három létező intézmény, ezek átfogóan és egymásra épülően végzik a gyermekek nevelését. Minél inkább jellemző a kölcsönös együttműködés és párbeszéd, annál nagyszerűbbek lesznek a barátságok és annál hatékonyabb lesz maga a nevelés.

Kérdések:

- Mennyire tekintheti a család az iskolát a nevelésben munkatársának?
- Mit jelent családunk életében az iskola?
- Hogyan hatnak egymásra a családok és a plébániai közösség?

KILENCEDIK KATEKÉZIS

A NÁZÁRETI SZENTCSALÁD PÉLDÁJA

Olvasmány a Bibliából: Lk 2, 41-52

Az Egyház tanításából:

1. A Szentírásban keveset olvashatunk a názáreti Szentcsaládról, de ez a kevés nagyon sokatmondó.
2. Mária és József házasságára épülő családról van szó. Összeházasodtak, mint ahogy azt Máté és Lukács evangéliumában is olvashatjuk, így éltek együtt József haláláig. Jézus valóban Mária fia volt. József biológiailag, tehát valójában nem volt apja Jézusnak, sem mostohaapja, nem is fogadta örökbe Őt. Názáret lakói mégis Jézus apjaként tekintettek rá, mert Krisztus emberré válásának isteni titkát nem tudhatták, Mária pedig József hitvese volt. Fontos ezt hangsúlyoznunk, mert a mai törvénykezés és a kulturális környezet elfogadja a nem házasságon alapuló, tisztán polgári kapcsolatokat, és a válást is. A názáreti Szentcsaládra ma úgy tekintünk, mint egy egymással szüntelen szeretetben élő párra, egy férfi és egy nő kapcsolatára, amely a nyilvánosság számára kiemelkedő példaként jelenik meg.
3. A názáreti Szentcsalád, mint minden más család is, a városban élt. Egyszerű, szerény és szegényes körülmények között éltek, keményen dolgoztak, tisztelték és becsülték népük kulturális és vallási hagyományait. Mélyen vallásosak voltak, távol a vallási és világi hatalom központjától. Ha egy utazó a Szentcsaláddal kapcsolatos mai ismereteink nélkül keresné őket, nem találna semmi olyant, ami ezt a családot a többitől megkülönböztetné. Hajlékuk, ruházatuk, ételeik vagy vallási szokásaik, a zsinagógában való megjelenésük semmiben nem különbözött a többiekétől.

Példát állított elénk Isten, meg akarta nekünk mutatni, hogy mindennapi életünk adott körülményei között hogyan szeressük Őt, és hogyan váljunk azzá, akivé Ő álmodott meg minket. Ez az élet titka: úgy élni, olyan szeretetben és odaadásban, mint a Szentcsalád.
4. A Szentírásból nem derül ki pontosan, mi volt valójában József foglalkozása: kovács, ács, fafaragó, az viszont egyértelmű, hogy kétkezi munkát végzett és ezzel kereste a kenyerét. Mária – mint minden asszony - lisztet őrölt, megsütötte a mindennapi kenyeret, vezette a háztartást, intézte az apró-cseprő ügyeket. Jézusról ily módon nem esik szó, de feltételezhetően segített Máriának, később pedig Józsefnek is a keze alá dolgozott. A názáreti Szentcsalád úgy élt, hogy a munka számukra csodálatos lehetőség volt, hogy részesedjenek Isten teremtő tevékenységében, és hogy szolgálják a családot és másokat a megszentelődés felé vezető úton. Ez a mai családok számára is nagyszerű példa. Sok család él ma is így annak ellenére, hogy a nők a családon kívül is munkát vállalnak, noha a háztartási feladatok lényegében változatlanok maradtak.

5. A názáreti Szentcsalád mélyen vallásos, mindennapi feladatait tevékenyen ellátó család volt. Hasonlóan a többi hívő családhoz étkezés előtt imádkoztak, minden héten elmentek a zsinagógába, hogy meghallgassák a felolvasást a kikészített ószövetségi Szentírásból, felmentek Jeruzsálembe ünnepelni a zarándokünnepek alkalmával, Húsvét és Pünkösd idején, és háromszor imádkozták naponta a híres „Halld Izrael”-t. Manapság is ugyanígy, az étel és az étkezések megáldásával, hetenként a vasárnapi szentmisével, a Biblia olvasásával teljesíti a keresztény család nevelő misszióját.
6. A názáreti Szentcsalád életének középpontja Isten volt: Isten minden volt számukra. József bízott Istenben, amikor házasságkötésük előtt angyala által hírül adta neki, hogy Mária fogant a Szentlélektől, gyermeket vár. Már házasok voltak, amikor egy alkalommal naphosszat aggódva keresték gyermeküket, majd ezt kellett hallaniuk: „*Miért kerestetek engem? Nem tudtátok, hogy nekem az én Atyám dolgaiban kell lennem?*” (Lk 2, 49) Noha ezt nem értették meg, elfogadták, és igyekeztek a történetek értelmét megtalálni. Mária még akkor sem veszítette el hitét, amikor látta, hogy Fiát - mint egy bűnözőt - keresztre szegezik, és a város előljárói megütik. A keresztény család - noha élete fény és árnyék -, békét és örömet lel, ha tudatában van: Isten mindenben jelen van, akkor is, ha ezt egészen fel nem foghatjuk.

Kérdések:

- Mit jelent számunkra, családanyák és -apák számára a munka? Hogyan tudjunk munkánkkal szolgálni családunkat és másokat az életszentség felé vezető úton?
- Hogyan nevelhetjük gyermekeinket a munka szeretetére?
- Mennyire tudunk életünk nehéz helyzeteiben is ráhagyatkozni Istenre?

TIZEDIK KATEKÉZIS

A CSALÁD AZ ÚJ EVANGELIZÁCIÓ ALANYA ÉS TÁRGYA

Olvasmány a Bibliából: Csel 18, 23-28

Az Egyház tanításából

1. „*A jövő evangelizációja nagyban függ a család-egyházaktól*” (II. János Pál beszéde Latin-Amerika püspökeinek általános találkozásán, 1979.), „*A család az új evangelizáció szíve*” (II. János Pál beszéde az afrikai család-püspökökhöz, 1992.). Ezeket a megállapításokat igazolva láthatjuk már az Egyház történetének korai szakaszában. Jó példa erre Szent Ágoston esete, aki Isten kegyelméből édesanyja, Szent Mónika túlradó könnyei által tért meg.

„A család elsősorban a gyermekek nevelésével tesz eleget az élet Evangéliuma hirdetésére szóló küldetésének” (Evangeliium Vitae, 92.).

2. A család evangelizációs küldetése a keresztségen alapul és a házasság szentségének kegyelme által ölt új formát.
3. A keresztény családok evangelizációs munkája különösen szükséges és sürgető azokon a területeken, ahol a törvénykezés vallásellenes, sőt, a hitben való nevelést is megakadályozza, vagy ahol a hitetlenség egyre növekszik, és ahol a szekularizáció annyira tért hódított, hogy a vallásos életvitel már nem lehetséges. Ilyen területek általában a kommunista és a volt kommunista országok, vagy az un. első világ államai. A család-egyház az egyetlen hely, ahol a gyerekek és a fiatalok megismerkedhetnek az alapvető igazságokkal, a hiteles Katekizmussal.
4. A család különleges módon evangelizál. Nem a nagy beszédek és a retorikus tanítás jellemzik, hanem a mindennapi élet, az egyszerűség, a tárgyyszerűség, a mindennapi tanúságtétel, a Biblia legfontosabb értékeinek átadása. Ilyen módon minden átítatódik hittel, a család alkalmassá válik még a papi és a megszentelt életre szóló hivatások előkészítésére is a világban.
5. A keresztény szülők evangelizációs szolgálata valóságos egyházi szolgálat, mert az Egyház küldetésében gyökerezik és annak része, és az Egyházra, Isten népére irányul. Ebből következik, hogy a családok szolgálatának és evangelizációs munkájának harmonikus egységet kell képeznie a plébániák és egyházmegyék evangelizációs és missziós tevékenységével.
6. Ez az egyháziasság abban nyilvánul meg, hogy a keresztény család evangelizációs küldetése rendelkezik missziós és katolikus jelleggel is, teljes összhangban Krisztus egyetemes parancsával: *„Menjete el az egész világra, és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek.”* (Mk 16,15) Így még az is lehetséges, hogy egyes szülők készek lesznek az Evangélium hirdetésére *„a világ végső határáig”*, ahogy ez az első keresztény közösségeknél történt. Minden esetre a missziós

tevékenység területe kiterjed a tágabb családra, ide értve a hittől távolabb álló rokonokat is, azután a nem hívő családokra, sőt azokra a családokra is, amelyek nem rendezett házasságra épültek.

7. A keresztény család akkor válik missziós közösséggé, ha elfogadja az Evangéliumot és a hitben növekszik. *„A család is, miként az egyház, az evangelizálás területe, amelyben az evangéliumot továbbadják, és ahonnét az evangélium szétsugárzik. Ahol egy család tisztában van ezzel a küldetésével, minden tagja befogadja az evangéliumot és tovább is adja. A szülők az evangéliumot nemcsak átadják gyermekeiknek, de tőlük vissza is kapják, amikor látják, hogy élük meg. Az ilyen család sok más családra és egész környezetére kisugározza az evangéliumot.”* (Evangélii Nuntiandi, 71)

Kérdések:

- Hogyan tudja a hitben elkötelezett család evangelizálni környezetét?
- Milyen nehézségekkel találkozunk családjunk evangelizációs tevékenysége során?
- Milyen erőforrást jelent családgyházunknak a Biblia?

FORRÁSOK

Az elmékedésekhez az alábbi forrásokat használtuk fel:

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai:

- [LUMEN GENTIUM](#) kezdetű dogmatikus konstitúció az Egyházzól
- [GAUDIUM ET SPES](#) kezdetű lelkipásztori konstitúció az Egyházzól a mai világban
- [GRAVISSIMUM EDUCATIONIS](#) kezdetű deklaráció a keresztény nevelésről

VI. Pál pápa:

- [HUMANAE VITAE](#) kezdetű enciklika a helyes születésszabályozásról 1968.
- [EVANGELII NUNTIANDI](#) kezdetű apostoli buzdítása a mai világ evangelizálásáról

II. János Pál pápa:

- [EVANGELIUM VITAE](#) enciklika az életről 1995. március 25.
- [GRATISSIMAM SANE](#) apostoli levél a családról 1994. II. 2.
- [FAMILIARIS CONSORTIO](#) apostoli buzdítás a családról 1981. XI. 22.

XVI. Benedek pápa:

- A CSALÁDRA VONATKOZÓ KÜLÖNBÖZŐ BESZÉDEK ÉS ÍRÁSOK

A Katolikus Egyház Katekizmusa, Bp. 1997.

Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma, Bp. 2007. december